

Després de l'home, les paneroles

Quin sentit té dedicar un número a una teoria tan controvertida com Gaia en aquesta publicació? De sentit, en té, i molt. En primer lloc, les propostes de James Lovelock, autor de Gaia, tenen profundes implicacions ecològiques i són tota una manera d'observar i entendre la Terra en què vivim. Aquest científic-inventor britànic afirma que la vida en aquest planeta, juntament amb l'atmosfera, els oceans i les roques de l'escorça terrestre, constitueix una espècie de superorganisme que aconsegueix trobar els punts d'equilibri perquè la vida a la Terra hagi estat possible durant més de 3.500 milions d'anys. Des del més petit dels microorganismes fins al més gran dels volcans té el seu paper en la creació i el sosteniment d'aquestes condicions per mantenir la vida. Primera conclusió immediata que es desprèn dels plantejaments de Gaia: cal abordar els problemes ambientals des d'una perspectiva global atès que cadascun dels elements, per molt insignificant que sembli, té la seva missió en la regulació de tot el sistema. D'això en podem extreure una interessant lliçó: els governs i els gestors públics del medi ambient haurien de deixar de malgastar tants diners en informes i estudis sectorials inútils i prendre nota d'aquest plantejament global a l'hora d'abordar les escasses accions ambientals que impulsen.

En segon lloc, els furibunds atacs i crítiques que ha rebut i rep la teoria de Gaia des dels estaments de la ciència oficial obren grans interrogants sobre el funcionament del sistema de ciència-tecnologia hegemònic.

La ciència sosté que cap teoria o experiment constitueix una veritat definitiva: tenen una vida efímera determinada pel següent nou descobriment i la confirmació d'una nova teoria. Així mateix, qualsevol idea nova, per molt desenraonada que sembli, no té per què rebutjar-se d'entrada. La ciència creativa requereix una auto-indagació constant i també un cert sentit de l'humor. I les desqualificacions que ha sofert la teoria de Gaia no es corresponen amb aquest esperit tradicional de la ciència. És cert, des d'aquesta perspectiva, que no resulta fàcil demostrar en un laboratori el

funcionament global del planeta. Però una altra cosa és que els fons dedicats a aquesta investigació brillin per la seva absència o siguin insignificants en comparació amb els destinats a *resoldre* qüestions que només haurien de ser una peça més d'aquest gegantí trencaclosques. Hom sospita que part de l'oposició que desperta Gaia rau en la necessitat d'abordar aquesta idea des del punt de vista d'un enorme esforç multidisciplinari i cooperatiu, que trenca, per cert, amb una cultura arrelada en la ciència segons la qual es protegeix el propi territori amb filferro de punxes... intel·lectuals.

Precisament, la cooperació és l'altre element interessant que aporta Gaia. Lovelock, i amb ell força científics que procedeixen sobretot del camp de la microbiologia —el qual Darwin desconeixia per raons òbvies—, sosté que en l'evolució ha tingut un paper tan important la cooperació com la competició. I que tots dos factors han estat el motor no tan sols de l'evolució, sinó de la disponibilitat per evolucionar. Aquest concepte, com s'endevina de seguida, és força subversiu. Una societat que fa prevaler el més fort —*hem de ser competitius*— i amb prou feines ha estat capaç d'elaborar un mínim discurs coherent sobre els beneficis de la cooperació, semblaria que coixeja d'un dels seus suports clau per evolucionar, progressar i mantenir la vida pròpia i al seu entorn. Tal vegada rau aquí una de les claus per entendre què li estem fent al medi ambient i quines són les barreres objectives —i subjectives— que ens impedeixen abordar solucions viables des del punt de vista de la preservació de les condicions necessàries perquè continuï la vida, amb nosaltres formant-ne part, per descomptat. Perquè, i aquest és un altre aspecte interessant de la teoria, la vida no necessita l'ésser humà per continuar sobre el planeta. Com de vegades ha dit Lovelock amb humor —o excessiu realisme—, si continuem entestats a destruir el medi ambient, en realitat el destruïm per a nosaltres. *Després de l'home, una altra vegada les paneroles* ●

Equip director de «Medi Ambient. Tecnologia i Cultura»